

Л. Х. Тихончук,
к. держ. упр., доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СТРАТЕГІЧНИХ КОРПОРАЦІЙ

L. Tikhonchuk,
PhD Public Administration, Associate Professor, National University of Water and Environmental Engineering, Rivne

DIRECTIONS OF STATE SUPPORT OF STRATEGIC CORPORATIONS

Статтю присвячено систематизації новітніх практик державної підтримки стратегічних корпорацій. Досліджено систему органів державного управління та ряд практик за такої підтримки, а саме: застосування податкових пільг до корпоративних доходів; при регулюванні зовнішньої торгової політики ослаблення певних торгових обмежень; у результаті державно-приватного партнерства стимулювання підприємницької діяльності. При аналізі даних практик обґрунтовано межі доцільності їх застосування в українських реаліях державного управління та окреслено основні завдання державної підтримки корпоративного сектору України. Стаття підкреслює необхідність сприяння державними інституціями бізнесу для можливості досягнення останнім високих результатів. При цьому розглянуто питання розробки заходів удосконалення державної політики економізації зовнішньої політики України на основі підтримки стратегічних корпорацій.

The article is devoted to systematization of the newest practices of state support of strategic corporations. The system of state administration bodies and a number of practices with the given support are investigated, namely: application of tax privileges to corporate income, regulation of the foreign trade policy of the weakening of certain trade restrictions, as a result of public-private partnership, stimulation of entrepreneurial activity. In the analysis of these practices, the limits of the feasibility of their application in Ukrainian realities of public administration are substantiated and the main tasks of state support of the corporate sector of Ukraine are outlined. The article emphasizes the need to assist state institutions of business in order to achieve the latest high results. At the same time the issues of development of measures to improve the state policy of the economy of Ukraine's foreign policy on the basis of support of strategic corporations.

*Ключові слова: державна підтримка, корпоративний сектор, зовнішня політика, стратегічна корпорація.
Key words: government support, corporate sector, foreign policy, strategic corporation.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Паралельно з процесами становлення корпоративного сектору відбувається формування механізму його державного регулювання. Економічний зміст державної підтримки даного процесу полягає в розробці та реалізації системи державних програм науково-технічного, ресурсного, фінансового, консультативного, кадро-

вого та іншого сприяння розвитку корпорацій. Державні програми підтримки можуть виконуватись центральною чи місцевою владою, суспільними (некомерційними) структурами або через приватні організації, яким для цієї мети надаються державні субсидії. Основною проблемою цього дослідження є розробка реальних механізмів ефективної державної підтримки національних корпорацій, які не поступаються за ефективністю іншим країнам. Направлення цих механізмів в інтересах не тільки збільшення обсягу зовнішньої торгівлі, а й вдос-

коналення її структури за рахунок підвищення частки продукції обробної промисловості.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Слід зазначити, що дослідження напрямів державної підтримки діяльності суб'єктів господарювання були і є предметом досліджень таких вчених, як: О.В. Архипова, О.М. Вінник, Д.В. Задахайло, К.С. Лебьодкін, О.І. Марченко, В.К. Мамутова, О.І. Павлов, В.М. Пашкова, В.В. Резнікова, В.А. Устименко, О.В. Шаповалова, В.С. Щербина тощо.

Проте комплексне дослідження щодо напрямів державної підтримки саме стратегічних корпорацій проводилося лише фрагментарно, не досліджувались механізми удосконалення процесів державного управління при їх впливі на діяльність стратегічних корпорацій.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є дослідження напрямів державної підтримки стратегічних корпорацій України, аналіз існуючих та новітніх практик в сфері економічної дипломатії. Кінцевою метою державної підтримки є забезпечення розширеного відтворення матеріальних, фінансових і трудових ресурсів у секторах стратегічних ринків, досягнення високого рівня економічної безпеки країни в умовах глобалізаційних викликів, забезпечення приросту податкових надходжень і соціальних відрахувань.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Підтримка стратегічних корпорацій національної економіки є одним з найважливіших напрямків державної політики економізації зовнішньої політики країни. Вирішення цього завдання стикається з двома комплексами проблем. Це нерозвиненість системи державної підтримки вітчизняних корпорацій та високі ризики можливих фінансових втрат експортерів при поставці товарів на ринки, що розвиваються. Зовнішня економічна політика повинна мати реальні механізми ефективної державної підтримки національних корпорацій в інтересах не тільки збільшення обсягу зовнішньої торгівлі, а й вдосконалення її структури.

Спроби створення такої системи в нашій країні до останнього часу не мали значних успіхів через фрагментарне інституційне забезпечення цієї діяльності. Міжнародний досвід свідчить, що якщо державні інституції не беруть участі в підтримці стратегічних корпорацій, то бізнес не здатний досягти високих результатів своєї діяльності. При цьому подальший його розвиток не гарантується. Повноцінно розвиватися бізнес може лише за наявності низки умов, які не можуть бути сформовані без втручання держави. Абсолютна більшість корпорацій безпосередньо чи опосередковано залежить від

рішень, які можуть бути прийняті тільки державними інституціями. При цьому розробка механізмів удосконалення державної політики економізації зовнішньої політики України на основі підтримки стратегічних корпорацій є основою прийняття даних рішень.

Під поняттям "державна підтримка стратегічних корпорацій" мається на увазі будь-які державні заходи з сприяння в інтересах суб'єктів господарювання, що створюють для цих корпорацій прями чи приховані переваги і мають грошову оцінку. Тобто державна підтримка стратегічних корпорацій повинна передбачати взаємоузгоджений комплекс заходів здійснюваних державою для забезпечення ефективності функціонування стратегічних ринків, досягнення стійких економічних, виробничих і технологічних зв'язків між суб'єктами і секторами даних ринків, найповнішої реалізації їх відтворювальних функцій у системі національної економіки.

Надання підприємствам державної підтримки здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів шляхом зменшення їх дохідної частини (у разі податкових пільг), або за рахунок грошових коштів державних підприємств та організацій. Основні форми державної підтримки суб'єктів господарської діяльності, у тому числі корпоративного сектору, це: 1) пряме бюджетне фінансування підприємств з боку державного та місцевих бюджетів; 2) податкові пільги; 3) часткове покриття державою відсотків за кредитами та покриття інших фінансових витрат; 4) державні гарантії за кредитами; 5) обов'язкове державне страхування комерційних ризиків; 6) пільгові тарифи на товари та послуги, що надаються державою або державним підприємством; 7) списання заборгованості з податків і податкових зборів, які корпорація не спроможна покрити самостійно [1, с. 14].

Державна підтримка корпоративного сектору включає такі складові: формування правової бази функціонування підприємницького сектору та вироблення важелів адміністративного регулювання діяльності підприємницьких структур з урахуванням специфіки їхнього розвитку в окремих галузях і сферах національної економіки; регулювання інституційних змін в економіці, які виступають факторами формування корпоративного середовища; формування системи підтримки та стимулювання корпоративізації підприємницької діяльності; залучення суб'єктів корпоративного сектору до виконання науково-технічних та соціально-економічних програм, здійснення поставок продукції (робіт, послуг) для задоволення державних та регіональних потреб.

У більшості країн з ринковою економікою створено дієві системи державної підтримки корпоративного сектору, які реалізують такі завдання [4]: підтримка стабільної економічної ситуації в стратегічних галузях; стабілізація ринкової кон'юнктури і мінімізація коливань прибутковості в корпоративному секторі; підтримка фінансування програм; допомога товаровиробникам в адаптації до нових умов; захист внутрішнього ринку; забезпечення конкурентоспроможності національних товаровиробників в міжнародному бізнесі тощо.

Основними напрямками державної підтримки стратегічних корпорацій є [2, с. 190]: 1) ефективне та доско-

Таблиця 1. Систематизація інструментів державної підтримки стратегічних корпорацій

Інструмент	Сутність	Доцільність для імплементації в Україні
Процентні ставки	Система органів державного управління може змінити цільовий показник облікової ставки, яка безпосередньо впливає на формування кредитної або депозитної ставки	Застосування цього інструменту не є розповсюдженим, а відбувається тільки в короткострокових масштабах
Податкові пільги	Податкові пільги завжди були і залишаються об'єктом особливої уваги і зацікавленості платників, оскільки можливість їх застосування означає повне або часткове звільнення від оподаткування податками та зборами, у тому числі податком на прибуток. Для деяких суб'єктів господарювання податкові пільги мають постійний характер, для інших, з метою стимулювання їх розвитку, надаються на певний період часу	Для українських реалій застосування такого механізму вбачається досить фрагментарним, інфраструктурне забезпечення цього процесу має досить складний характер
Зовнішня торгова політика	Ослаблення торгових обмежень і створення зон вільної торгівлі дозволяє підприємствам збільшити свої доходи	У контексті приєднання до договорів СОТ використання не є доцільним
Державно-приватне партнерство	Державні структури безпосередньо заохочують підприємницьку діяльність, укладають контракти з приватними компаніями для виконання державних обов'язків	Нормативно-правова база на сьогодні має досить фрагментарний характер, а тому застосування нині такого підходу має досить обмежену дію

нале правове забезпечення, що має передбачати законодавче закріплення шляхів реалізації фінансово-кредитного та організаційно-консультативного напрямів державної підтримки корпоративного сектору із подальшим втіленням цих положень у регіональних програмах підтримки підприємницької діяльності; 2) фінансово-кредитна підтримка, яка реалізується за допомогою прямих і непрямих форм; встановлення системи гарантованого доступу суб'єктів господарювання до кредитних ресурсів, створення різноманітних державних програм підтримки банківських установ, які кредитують великий бізнес; 3) організаційно-консультативне забезпечення, яке реалізується за допомогою розгалуженої інфраструктури розвитку корпорацій, що сприятиме залученню їх до виконання науково-технічних і соціально-економічних програм, здійснення поставок продукції (робіт, послуг) для державних і регіональних потреб.

На сьогодні державний і корпоративний сектори нерозривно пов'язані один з одним, зміни в одному часто пов'язують з наслідками діяльності іншого. Саме в інтересах країни здійснювати політику розвитку економіки держави і при цьому забезпечувати сприятливі умови для ведення бізнесу. В цьому випадку уряд має в своєму розпорядженні достатню кількість інструментів для заохочення ділової активності у всій економіці або в конкретних галузях. Державна політика підтримки стратегічних корпорацій має значну кількість інструментів. Проте в Україні не всі вони реалізовані в повній мірі та ефективно функціонують. В даному дослідженні проведена їх систематизація за функціональним призначенням (табл. 1) [5]:

По-перше, це процентні ставки. Система органів державного управління може змінювати цільовий показник облікової ставки. Тобто це той показник, який безпосередньо впливає на банківські кредитні та депозитні ставки. Регулюючи облікову ставку уряд країни може стимулювати або обмежувати кредитування бізнесу і споживачів. За умови зниження кредитних ставок, запозичення корпоративного сектору стає більш прибутковим. Це відповідно спонукає підприємства залучати

такі кошти в свою діяльність, тим самим розширюючи можливості їхньої господарської діяльності. Крім того, це дозволяє споживачам відчувати тимчасове збільшення дискреційних доходів. На сьогодні такий інструмент є досить громіздким та зачіпає інші сфери суспільного відтворення. Слід зазначити, що ступінь застосування цього інструменту в Німеччині, Сполучених Штатах Америки та інших високорозвинутих країнах не є розповсюдженим, регулювання облікової ставки відбувається тільки в короткострокових масштабах [5].

По-друге, це податкові пільги. Вважається, що саме більш низькі податки на корпоративні доходи стимулюють розвиток підприємницької діяльності. Країни можуть застосовувати і інший податковий інструментарій з метою стимулювання конкретних галузей. Податкові стимули для певних видів бізнесу в певних галузях можуть дати молодим ринкам потужний імпульс. Яскравим прикладом цього в сучасних умовах є розвиток бізнесу в сфері відновлювальної енергетики, а саме сонячна енергетика. Податкові стимули спонукають підприємницький сектор створювати підприємства з виробництва сонячної енергії, а споживчий сектор спонукають купувати сонячне обладнання. Варто також розглянути приклад побудови системи податкових пільг у США. Corporate incometax (дослівно податок на дохід корпорацій) у США відображає податок на прибуток. Оподаткуванню підлягає оподаткований прибуток — дохід звільнений від частини витрат. Проте, як свідчить досвід державного управління в США, пільги зі сплати податку на прибуток корпорацій забезпечують обмежені податкові стимули для підприємств, які є збитковими. В США для підприємств, які сплачували податки протягом трьох останніх років до року отримання збитків, можуть "переносити" збитки і при цьому отримати відшкодування податку. Проте сума відшкодування не може перевищувати загальної суми сплачених податків за ці три роки. Однак для деяких фірм поточні збитки перевищують потенційні податкові відшкодування. Це може статися, коли підприємство отримало збитки протягом декількох послідовних років або коли знач-

на сума збитку отримана за один рік. Фірми, які вичерпують свої потенційні відшкодування, повинні перенести частину збитків на майбутній період, використовуючи їх для компенсації майбутніх оподаткованих доходів. Для цих фірм гранична ставка податку на прибуток, а також цінність податкових відрахувань, критично залежать від того, коли вони відновили свій податковий статус. Таким чином, підприємства, які очікують отримання збитків, фактично будуть стикатися з дуже низькими граничними податковими ставками. Недосконалі положення про компенсацію збитків можуть істотно змінити стимулюючі наслідки податку на прибуток. Аналіз діяльності підприємств показав, що для здійснення інвестиційних проектів, вдалим є використання амортизаційних відрахувань та інвестиційних податкових кредитів, оскільки вони мають наростаючий характер. Проте для фірм, які мають перенесені податкові відшкодування, нарахування та реалізація цих сум відбуваються в різні дати. Зазначимо, що у країнах ЄС та США податкові пільги на капітальні вкладення найчастіше надаються або у вигляді інвестиційного податкового кредиту, або ж — інвестиційної податкової знижки. Як правило, інвестиційний податковий кредит надається компаніям, що спрямовують інвестиції на впровадження нової техніки, устаткування, технологій. Стосовно інвестиційної податкової знижки — її розмір встановлений у відсотках від вартості впроваджуваної техніки та складає: 5,3 % у Японії (для електронної техніки і устаткування), 50% у Великобританії (для 1-го року експлуатації нової техніки, технології, матеріалів), 10—15 % у Канаді (залежно від освоєності території, місця розташування компанії — освоєні або неосвоєні райони країни) і 100 % в Ірландії. У США ця пільга відносно інвестицій застосовується лише для енергетичного устаткування [3]. Зазначений інструмент державної підтримки стратегічних корпорацій має певні недоліки, хоча є досить релевантним та застосовуваним в США та інших економічно розвинутих країнах. Для українських реалій застосування такого механізму вбачається досить фрагментарним, бо інфраструктурне забезпечення цього процесу має досить складний характер. До того ж впровадження такої системи може запустити механізм махінацій [9].

По-третє, запровадження системи заходів у рамках зовнішньої політики, таких як тарифи та імпорнтні квоти. Вони можуть бути знижені або усунені для стимулювання зовнішньої торгівлі. Ослаблення торгових обмежень або організація зон вільної торгівлі можуть дозволити місцевим підприємствам отримати значну економію коштів. Це дозволить їм збільшити свої доходи, за рахунок аутсорсингу праці та виробничого середовища, використання більш дешевших матеріалів. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності корпорацій сприяє збільшенню прибутку, тим самим стимулюючи розширення бізнесу. Однак у новітніх реаліях цей механізм державної політики є не досить дієвим. Обґрунтування цієї тези можна відобразити на прикладі взаємних позовів уряду США і Китаю. Так у вересні 2017 року Сполучені Штати Америки ініціювали звернення щодо використання Китаєм квот тарифних ставок (TRQ) для рису, пшениці і кукурудзи у Світовій організації торгівлі. Уряд США звинуватив

адміністрацію Пекіна в діях, які порушили умови СОТ і нанесли збитки агроекспорту США. Комісія USTR СОТ заявила, що світові ціни на три сировинні товари були нижчими від внутрішніх цін Китаю, проте країна не максимізувала використання TRQ, які щорічно пропонують більш низькі мита на певний обсяг імпортованих зернових. Згідно з даними Міністерства сільського господарства США, TRQ для трьох товарів коштували понад 7 мільярдів доларів в 2015 році. З вищезазначеного зрозуміло, що Сполучені Штати будуть агресивно переслідувати це звернення від імені американських фермерів, які займаються вирощуванням рису, пшениці і кукурудзи". Це було друге звернення до сільськогосподарської політики Китаю торговельним представником США з вересня і останнім в серії торговельних суперечок між найбільшими економіками світу. Після зазначених дій Китай ініціював скаргу до СОТ проти Сполучених Штатів і Європи. Як наслідок, що вони не розглядають Китай як ринкову економіку і не послабили розрахунки антидемпінгових мит на китайські товари. З появою Світової Організації Торгівлі удосконалення державної підтримки стратегічних корпорацій на засадах управління імпорнтними квотами не має позитивного потенціалу. Якщо навіть найбільші економіки світу не мають змогу залучати такий підхід, то в українських реаліях застосування цього інструменту призведе тільки до ескалації торгових конфліктів і не є доцільним [7].

По-четверте, це державно-приватне партнерство. Державні структури можуть стимулювати розвиток підприємницької діяльності шляхом укладання контрактів для виконання державних обов'язків. Дуже часто державно-приватне партнерство включає контракт між державним сектором і приватною стороною. В таких відносинах юридична особа надає державну послугу або проект і передбачає значний фінансовий, технічний і операційний ризик у проекті. У деяких типах державно-приватного партнерства вартість користування послугою покривається виключно користувачами послуги, а не платником податків. В інших типах капітальні вкладення здійснюються приватним сектором на основі контракту з урядом на надання узгоджених послуг, а вартість надання послуги повністю або частково покривається урядом. Внесок уряду в державно-приватне партнерство також може бути натуральним (зокрема, передача існуючих активів). У проектах, спрямованих на створення суспільних благ, таких як інфраструктурний сектор, уряд може надати капітальну субсидію у вигляді одноразового гранту щоб зробити цей проект економічно життєздатним. У деяких інших випадках уряд може підтримати проект, надаючи субсидії на доходи, включаючи податкові пільги або гарантовані річні доходи протягом фіксованого періоду часу. У всіх випадках партнерські відносини включають передачу значних ризиків приватному сектору. Оптимальним розподілом ризиків є генератор основних значень для цієї моделі надання адміністративної послуги. Слід відзначити, що удосконалення державної підтримки стратегічних корпорацій на основі державно-приватного партнерства в нашій країні має потенціал, проте нормативно-правова база на сьогодні не носить системного ха-

рактеру, а тому застосування нині такого підходу має досить обмежену дію [10].

По-п'яте, це гранти, позики і виплати. Концептуально уряд має доступ до індивідуальних і ділових податкових грошей і має можливість розподіляти ці гроші, щоб вплинути на зміни в усій економіці в цілому та корпоративному секторі зокрема. Кредити та програми грантів, пропонувані безпосередньо суб'єктам господарювання, є одним із способів використання податкових надходжень для стимулювання ділової активності. Інший спосіб, за даними America.gov, полягає у фінансуванні агентств і програм, які надають допомогу корпораціям, які розвиваються. Допомоги по безробіттю і інші соціальні трансферти з надання допомоги забезпечують, щоб у великого числа людей було достатньо грошей, аби оплачувати свої рахунки, надаючи їм додатковий дискреційний дохід, який зазвичай потрапляє в руки підприємств. Нині зазначені практики мають потенціал в Україні. Водночас вони є внутрішніми механізмами державної підтримки підприємств та підприємництва і опосередковано відносяться до державної політики регулювання діяльності стратегічних корпорацій [8].

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, проаналізувавши основні існуючі напрями удосконалення державної підтримки стратегічних корпорацій в Україні слід відзначити, що в рамках українських реалій більшість практик не доступна для України в повній мірі. Новітні механізми державного управління в сфері економічної дипломатії знаходяться на стадії трансформації. Впровадження вищезазначених напрямів з удосконалення процесів державного управління в діяльність стратегічних корпорацій потребує значних інвестицій, які нині є недостатніми з причин зовнішньої та внутрішньої ескалації, яка проявляється у всіх суспільних сферах взаємодії. За таких умов удосконалення державного управління в сфері підтримки стратегічних корпорацій повинно акцентувати увагу на найбільш перспективному підході та концентрувати зусилля на міжнародних інституціях, що забезпечить більшу інтеграцію до світового господарства.

Література:

1. Архипова О.В. Анализ провалов государства и провалов рынка в сравнительной форме / О.В. Архипова // Вестник Челябинского государственного университета. Серия: Экономика. — 2010. — № 27 (208). Вып. 29. — С. 14—17.
2. Лебьодкін К.С. Державна підтримка суб'єктів господарювання малого бізнесу / К.С. Лебьодкін // Економічна теорія та право. — 2016. — № 2. — С. 183—194.
3. Марченко О.І., Мельничук Г.С. Інвестиційний податковий кредит як стимул до нарощування випуску інноваційної продукції в Україні // Вісник Житомирського державного технологічного університету. — Сер.: Економічні науки № 1. — 2013 — С. 362—366.

4. Павлов, О. І. Лисюк, В.М., Деркач, Т.В. Державне регулювання інтеграційних процесів на стратегічних агропродовольчих ринках // Економіка харчової промисловості. — 2015. — Т. 7. — № 3. — С. 32—40.

5. Devereux M.P., Griffith R., Klemm A. Corporate income tax reforms and international tax competition // Economic policy. — 2002. — Т. 17, № 35. — P. 449—495.

6. Feng L., Li Z., Swenson D.L. Trade policy uncertainty and exports: Evidence from China's WTO accession // Journal of International Economics. 2017. — Т.106. — P. 20—36.

7. Freedman J. Tax and Brexit // Oxford Review of Economic Policy. — 2017. — Т. 33. — №. suppl_1. — p. S79—S90.

8. Heise S. et al. Trade Policy Uncertainty and the Structure of Supply Chains. — 2017. — Working Paper.

9. Jalan A. et al. Tax havens: Conduits for corporate tax malfeasance // Journal of Financial Regulation and Compliance. — 2017. — Т. 25. — №. 1. — С. 86—104.

10. Rugman A.M., Verbeke A. Global corporate strategy and trade policy. — 2017. — Routledge, T. 12.

References:

1. Arkhypova, O. V. (2010), "Analysis of government failures and market failures in comparative form", Vestnyk Cheliabenskoho hosudarstvennogo unyversyteta, Seryia Ekonomyka, vol 27(208), no. 29, pp. 14—17.
2. Leb'odkin, K. S. (2016), "State support of small business entities", Ekonomichna teoriia ta pravo, vol 2, pp. 183—194.
3. Marchenko O. I., Mel'nychuk H.S. (2013), "Investment tax credit as an incentive to increase the production of innovative products in Ukraine", Visnyk Zhytomyr's'koho derzhavnoho tekhnolohichnoho unyversytetu, Ser.: Ekonomichni nauky, vol 1, pp. 362-366.
4. Pavlov, O. I. Lysiuk, V.M. and Derkach, T.V. (2015) "State regulation of integration processes in strategic agro-food markets", Ekonomika kharchovoi promyslovosti, vol. 7,3, pp. 32—40.
5. Devereux, M. P. Griffith, R. and Klemm, A. (2002) "Corporate income tax reforms and international tax competition", Economic policy, vol. 17, no. 35, pp. 449—495.
6. Feng, L. Li, Z. and Swenson, D. L. (2017), "Trade policy uncertainty and exports: Evidence from China's WTO accession", Journal of International Economics, vol. 106, pp. 20-36.
7. Freedman, J. (2017), "Tax and Brexit", Oxford Review of Economic Policy, vol. 33, no. suppl_1, pp. 79-90.
8. Heise, S. (2017), "Trade Policy Uncertainty and the Structure of Supply Chains", available at: <https://indiana.edu/~caep/visitors/2017/papers/2016-10-06-02.pdf> (Accessed 20 April).
9. Jalan, A. (2017), "Tax havens: Conduits for corporate tax malfeasance", Journal of Financial Regulation and Compliance, vol. 25, no. 1, pp. 86—104.
10. Rugman, A. M. and Verbeke, A. (2017), "Global corporate strategy and trade policy", Routledge, vol. 12. *Стаття надійшла до редакції 22.04.2018 р.*